

παρέχει ἢ φιλανθρωπία! Ἄνευ στηρίγματος ἐν τῇ ζωῇ, ἄνευ τέκνων, ἄνευ οἰκειῶν, ἄνευ χαρῆς τινος, φέρουσι τὸ ἄχθος τῆς ζωῆς, καὶ ἀπενίζουσιν εἰς τὸν ταχύν θάνατον ὡς εἰς τὴν εὐδαιμονεστέραν τοῦ βίου των προσδοκίαν!

Σάλπιγγες ἤχησαν ἔξω. Στρατός ἤρξατο παρελαύνων ἐκ τῶν ἐγγύς στρατῶνων, οἱ δὲ γέροντες, ἀθροισθέντες παρὰ τὰς κηκλίδας, ἐθεῶντο τὴν ἀκμὴν, θεωμένην τὴν παρακμὴν. Τὸ ἐνεστώσ και τὸ μέλλον προσηγόρευε τὸ παρελθόν ἐν τῷ χαιρετισμῷ, ὃν ὁ νεαρός στρατιώτης ἀπηθύνε διερχόμενος πρὸς τὸν γέροντα καὶ τὸν ἀπόμαχον...

ὑπὸ τὸ κράτος τοιούτων ἐντυπώσεων κατέλιπον τὸ Πτωχοκομεῖον. Προτιμότερον νὰ ἀποθάνῃ τις καὶ διὰ τοῦ τραγικωτέρου τῶν θανάτων, ἢ νὰ καταδικασθῇ ὑπὸ τῆς μοίρας του νὰ ἴδῃ διανογομένης καὶ δι' αὐτὸν τὰς θύρας τοῦ ἄστυ. Ἀφοῦ ἄδικος καὶ ἀλάζων κοινωνία ἐξικνεῖται πολλάκις καὶ ἄχοι τοῦ καταγιγνώσκειν ὡς ὄνειδος τὴν πείναν εἰς τὸν ἐνδεῆ, δὲν ὑπάρχει πλέον δι' αὐτὸν δικαίωμα προτιμήσεως. Ὅ,τι καὶ ἂν εἴπωσιν οἱ ἰδεολόγοι, δὲν θὰ ἀναιρέσωσιν τὴν πικρὰν ἀλήθειαν, ὅτι συνεχῶς ἡ περιφρόνησις ἀποβαίνει ὁ κληρὸς τοῦ πτωχοῦ. Ἐνώπιον τοιούτου ἠθικοῦ χάους, πρὸ τῆς πικρᾶς συναισθήσεως τοῦ πένθητος περὶ τῆς ἰδέας ἣν ὁ κόσμος ἔχει περὶ αὐτοῦ, ὁ θάνατος δὲν εἶνε ἄρα γε τὸ ὑπέρτατον τῶν εὐεργετημάτων διὰ τὸ ἀπεγνωσμένον πλάσμα τὸ ὠθούμενον ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἀλλ' ἀναστέλλόμενον ὑπὸ τῆς φιλοτιμίας νὰ διαβῇ τὸν οὐδὸν τοῦ Πτωχοκομείου ὅπως ἐγκαταβιώσῃ ἐκεῖ;

ΣΠΥΡΙΔΩΝ Κ. ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ

ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΤΑ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΔΗ ΠΟΤΑ

Ζ' — ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΦΥΛΑΚΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΑΝΑΧΑΙΤΙΣΙΝ ΤΩΝ ΕΚ ΤΟΥ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ.

Ὁ πόλεμος κατὰ τῆς μέθης καὶ τῆς ὑπὲρ τὸ μέτρον οἰνοποσίας. — Ἐπιβολὴ ὑπερήλικων φόρων ἐπὶ τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν. — Ἐπιβολὴ τιμωριῶν καὶ βασάνων ἐπὶ τῶν μεθύσων. — Ἐπίκρισις τῶν μέτρων αὐτῶν. — Ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις τοῦ λαοῦ καὶ ἡ εὐρεσιὰ διὰδοσις παρ' αὐτῶ τῶν ὀλεθρίων ἐνεργειῶν τοῦ οἰνοπνεύματος εἰς τὸ ἰσχυρότερον τελεσφόρον μέσον. — Ἀνάπτυξις καὶ πολλαπλασιασμός τῶν οἰνοπωλείων. — Ἐπιρροὴ αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἐργατικοῦ πληθυσμοῦ τῶν πόλεων. — Τὰ ἀρχαῖα καπηλεῖα ἢ περὶ τὴν Πινύκα παραδοκῆα καὶ ἡ χρῆσιμότης αὐτῶν εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ πληθους. — Τὰ νῦν οἰνοπωλεῖα καὶ ἡ χρῆσιμότης αὐτῶν εἰς τὴν διαφθορὰν τοῦ λαοῦ. — Εἰκὼν σημερινῶν οἰνοπωλείου γραφείων ὑπὸ Ἰουλίῳ Σίμωνος. — Εἰκὼν τῶν ἐργατικῶν συνοικιῶν ἐν ταῖς μεγαλοπόλεσιν. — Σύστασις ἐταιριῶν ἐργατείας εἰς καταπολέμησιν τῆς οἰνοποσίας. — Λεπτομέρειαι τινες καὶ πληροφορίαι περὶ τῶν ἐταιριῶν τούτων. — Ἡ ἐν Ἑλλάδι κατάχρησις τῶν οἰνοπνευμάτων καὶ τὰ εἰς καταπολέμησίν αὐτῆς ἀποτελεσματικὰ μέσα.

Ἡ ὀλεθρία ἐπιρροὴ τῶν οἰνοπνευμάτων ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς προόδου τῆς ἀνθρωπότη-

τητος πρὸ πολλοῦ διεγνώσθη ὑπὸ τῶν κατὰ καιροῦς κυβερνητῶν τῶν διαφόρων ἐθνῶν, οἵτινες πολλάκις ὄλαις δυνάμεσιν ἐπέδότησαν εἰς τὴν καταπολέμησιν καὶ ἀναχαίτισιν τοῦ κακοῦ.

Ἡ μέθη, κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Δράκοντος, τοῦ Ἀθηναίου νομοθέτου, ἐτιμωρεῖτο διὰ θανάτου. Οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος ἐπίσης ἐτιμωροῦν διὰ θανάτου τὸν ἄρχοντα τὸν καταλαμβανόμενον δημοσίᾳ ἐν καταστάσει μέθης. Ὁ Λυκούργος, ὁ νομοθέτης τῆς Σπάρτης, διέταξεν, ὅπως μεθύωσι τοὺς Ἑλλώτας καὶ περιφέρωσιν αὐτοὺς οὕτως ἐν τῇ πόλει, ἵνα ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς νέους πολίτας ἀπέχθειαν πρὸς τὸ ἐπονειδιστὸν τοῦτο παθος. Ὁ Πιπτακός, εἰς τῶν ἐπτὰ σοφῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἐνομοθέτησεν, ἵνα ὁ διαπράττων ἐγκλημα ἐν καταστάσει μέθης τιμωρῆται διὰ διπλασίας ποινῆς. Ὁ Πλάτων ἐν τοῖς Νόμοις αὐτοῦ καὶ ὁ Γαληνός ἐν τοῖς ἰατρικαῖς αὐτοῦ συγγράμμασιν ἀπηγόρευσαν εἰς τοὺς νέους μέχρι τοῦ 18 ἔτους τῆς ἡλικίας των νὰ πίνωσιν οἶνον. Οἱ παρ' Ἀθηναίους δὲ κατὰ τὰ συμποσία διοριζόμενοι συμποσιαρχοὶ ἐπετήρουν ἰδίως ἐπὶ τῆς ἀμέτρου τοῦ οἴνου χρήσεως. Οἱ Λοκροὶ ἐτιμωροῦν διὰ θανάτου τὸν πίνοντα οἶνον ἄνευ ῥητῆς διαταγῆς ἰατροῦ. Τέλος ἐν Ῥώμῃ ὁ οἶνος ἀπηγορευετο εἰς τοὺς Ῥωμαίους πολίτας πρὸ τοῦ 30 ἔτους τῆς ἡλικίας των τοὺς δὲ παραβαίνοντας αὐστηρότατα ἐτιμωροῦν.

** ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Σήμερον πολλοὶ κυβερνήσεις ἐνόμισαν, ὅτι θὰ ἀνεχαίτιζον τὸ κακὸν ἐπιβαλλούσαι ὑπερόργλους φόρους ἐπὶ τοῦ οἰνοπνεύματος καὶ τῶν διαφόρων αὐτοῦ σκευασίων, νομίζουσαι, ὅτι οὕτω θέλουσι καταστήσει ταῦτα δυσπρόσιτα τοῦλάχιστον τῷ πτωχῷ λαῷ, παρ' ᾧ ἰδίως τὰ ποτὰ ταῦτα ποιῶσι τὴν μεγαλειτέραν καταστροφὴν. Τὸ μέσον τοῦτο ὅμως οὐδόλως παρεκώλυσε τὴν κατανώσει τοῦ οἰνοπνεύματος καὶ τὴν παραγωγὴν αὐτοῦ, αἵτινες, ὡς ἀποδεικνύουσιν ἐπίσημοι στατιστικαί, βαίνουσιν ἀενάως ἀυξανουσαι καθ' ἅπανσαν τὴν ὑψηλίαν ἐν ἡμετέροις ἡμέραις οἰνοποσίαν.

Οἱ ἰατροὶ, οἱ φυσιολόγοι καὶ πάντες αἰετίπιστῆμονες παρατηρηταὶ ἀνεξαιρέτως ὡμολόγησαν τὴν μάλιστα ταύτην ὡς μίαν τῶν φοβερωτέρων καὶ μᾶλλον καταστρεπτικῶν τῆς ἀνθρωπότητος.

«Εἶνε βεβαίατατον, — λέγει ὁ Bouchardat ἐν τῇ ὑγεινῇ αὐτοῦ, — ὅτι ἡ μέθη ἀποκτηνοῦσα τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν δὲν φονεῖ αὐτούς, ἐλαττώνει τὴν ἐπιτηδεϊότητα, τὴν ἰσχύν, τὴν ἀντίστασιν εἰς τὴν ἐργασίαν, τὸν νοῦν, τὸ προορατικόν, τὸ ἠθικόν, τὸ οἰκογενειακὸν πνεῦμα καὶ ὑπὲρ πάντα ταῦτα τὴν γενικὴν εὐδαιμονίαν. Προσθέσωμεν δὲ, ὅτι δυσκόλως δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν, πῶς λαός, ὅστις εἶνε ὑπόδουλος εἰς τὰ οἰνοπνευματώδη ποτὰ, θέλει δυνηθῆ ν' ἀποκτήσῃ

ἡ διατηρήσιμη τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ, ἐφ' ἧς ἐστὶ-
ρικται ἡ ἰσότης ἐνώπιον τοῦ νόμου, πηγὴ πάσης
κοινωνικῆς προόδου. »

Τὸ σύστημα τῆς ἐπιβολῆς βρεῶν φόρων ἐπὶ
τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, οὐ μόνον δὲν πα-
ρεκώλυσε τὴν ὑπερμετρον κτανάλωσιν τῶν οἰνο-
πνευμάτων, ἀλλὰ καὶ εἶνε μέσον ἀτελέστατον καὶ
συναμα ὀλεθριώτατον δι' αὐτὴν ταύτην τὴν κοι-
νωνίαν.

Τὸ μέσον τοῦτο οὐδόλως ἐποίησε τοὺς κατα-
σκευαστὰς τῶν οἰνοπνευμάτων, οἵτινες τὰ πάντα
ἐμηχανεύθησαν, ὅπως, καὶ παρὰ τοὺς ὑπερόγ-
κους φόρους, ἐπιτύχουσι τὴν παραγωγὴν εὐθηνῶν
οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν. Πρὸς τοῦτο λοιπὸν
ἐμηχανεύθησαν διάφορα καὶ πολυειδῆ μέσα νο-
θείας καὶ τεχνικῆς κατασκευῆς οἰνοπνευματωδῶν
ποτῶν ἀπειρακίς βλαβερωτέρων τῶν προϋπαρχόν-
των φυσικῶν, περὶ ὧν θέλωμεν ἐν ὀλίγοις κατω-
τέρω διαλάβει.

Δὲν εἶνε λοιπὸν οἱ ὑπερόγχοι φόροι ἐπὶ τῶν
ποτῶν αὐτῶν ἐκεῖνοι, οἵτινες θέλουσι καταπο-
λεμήσει ἀποτελεσματικῶς τὸ κακὸν αὐτό· καὶ
ἀνάγκη νὰ προσέξωσι καὶ οἱ ἰθύνοντες τὴν ἡμε-
τέραν πατρίδα ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου τούτου, διότι,
ὡς φαίνεται, καὶ παρ' ἡμῖν ἐσχάτως ἐπεδείχθη
τοιαύτη τις τάσις, ἣτις τάχιστα θέλει πλημμυ-
ρήσει τὴν Ἑλλάδα διὰ τοιούτων ὀθνεῶν καὶ
αἰσχυρῶν προϊόντων.

Ἐτερον μέσον περιορισμοῦ τοῦ κακοῦ ἐθεωρή-
θησαν καταναγκαστικὰ μέτρα καὶ τιμωρία καὶ
ποινὰ καὶ πρόστιμα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον
αὐστηρὰ, ἐπιβαλλόμενα πρὸς τοὺς διαφόρους ἐν
δημοσίῳ τόποις καταληφθέντας μεθύοντας.
Πλὴν καὶ ταῦτα πάντα εἰσὶ κατὰ τὸ μᾶλ-
λον καὶ ἤττον ἀτυχῆ· διότι, ὡς εἵπομεν ἀνωτέρω,
δὲν εἶνε μόνον ἡ ὀξεία μέθη ἡ φέρουσα τὰς ἐπι-
τοῦ ὄργανισμοῦ τῶν ἀτόμων καὶ τῆς κοινωνίας
φοβερὰς καταστροφάς, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἡ οἰ-
νοποσία ἡ μὴ ἄγουσα μὲν μέχρις ὀξείας μέθης,
ἀλλ' ἡ ὑπόλως διαβρέχουσα τὸν ὄργανισμόν καὶ
ὑπερπληροῦσα αὐτὸν δι' οἰνοπνεύματος.

Ἄλλως τε δὲ πάσαι αἱ τιμωρία αὐταὶ τεί-
νουσι νὰ καταστήσωσι τὸ οἰνοπνεῦμα ἀπηγορευ-
μένον καρπὸν, ὃν ἡ μεγάλη καὶ ἀκράτητος
ἀνθρώπινος περιέργεια θέλει ἀγωνισθῆ ν' ἀπο-
κλύσῃ!...

Ἀπαγορεύσατε αὐστηρῶς εἰς τὸν φιλοπότην
τὸ οἰνοπνεῦμα· οὐδόλως θέλει ἀκούσει ὑμᾶς οὐ-
τος· θέλει θυσιάσει καὶ τὸν τελευταῖον αὐτοῦ
ὀβολόν, θέλει καταβάλει καὶ τὴν ὑστάτην αὐτοῦ
προσπάθειαν, ὅπως γευθῆ τοῦ ἀπηγορευμένου
αὐτοῦ καρποῦ, οὐ τὴν ἡδονὴν ἢ νοσηρὰ αὐτοῦ
φραντασία ἐκ τούτου μεγαλοποιεῖ καὶ ὑπερφυῖ.

Τί τὸ θέλετε; εἶνε ἑλάττωμα αὐτὸ τῆς ἀν-

θρωπότητος, ἀμαρτία κληρονομηθεῖσα ἐκ τῆς
προμήτορος ἡμῶν Εὐας. Ἐὰν ὁ Θεὸς ἐν τῷ πα-
ραδείσῳ δὲν ἠπηγόρευεν εἰς τὸ πρωτόπλαστον
ἀνθρώπινον ζεῦγος τὸν καρπὸν τοῦ δένδρου τῆς
γνώσεως, ἴσως ἡ περιέργεια τῆς Εὐας δὲν ἤθελε
διεγερθῆ εἰς τὴν γνώσιν τοῦ ἀπηγορευμένου αὐ-
τοῦ καρποῦ καὶ ἡ ἀμαρτία δὲν θὰ ἐβάρυνεν ἐκ-
τοτε ἐπὶ ὀλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους!

Πόσα συγγράμματα ἀνάξια δὲν εὔρον τὴν
διαδόσιν καὶ δημοτικότητα αὐτῶν εἰς τὴν ἀπα-
γορεύσειν εἴτε τῆς ἐκκλησίας εἴτε τῶν κυβερνή-
σεων ἐνῷ ἴσως, ἄνευ τῆς ἀπαγορεύσεως ταύ-
της, ἦσαν προωρισμένα νὰ ἄρῳσιν ἐπὶ τῆς ράχews
αὐτῶν πολυετῶς τὴν κόκιν τῶν ἀποθηκῶν καὶ
τῶν ὑπογείων τῶν βιβλιοπωλῶν!

Μάτην λοιπὸν θέλετε ἀπαγορεύσει τὰ οἰνο-
πνευματώδη ποτὰ ἢ αὐξήσει τοὺς ἐπ' αὐτῶν
φόρους· οὐδὲν τούτων θέλει ἀναγκαιτίσει τὸ κα-
κόν. Τὸ μόνον δὲ μέσον θεραπείας εἶνε ἡ εὐρεῖα
διάδοσις καὶ ἡ σαφὴς διδασκαλία εἰς τὸν λαόν
τῆς ὀλεθρίας τοῦ οἰνοπνεύματος ἐνεργείας. Διδά-
ξατε εἰς τὸν λαόν λεπτομερῶς ποῖα εἶνε τὰ κακὰ
ἀποτελέσματα αὐτοῦ· ἐμπνεύσατε αὐτῷ ταῦτα
καθαρῶς καὶ ἐγχαράξατε εἰς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ
μίαν πρὸς μίαν τὰς ὀλεθρίας βλάβας αὐτοῦ, καὶ
θέλετε ἴδει, ὅτι οἱ οἰνοπόται πρὸ τῆς γεύσεως
τοῦ οἴνου θέλουσι διστάσει, θέλουσι ἀμφιταλαν-
τευθῆ, θέλουσι δευλιάσει...

Ποιήσατε ὅ,τι εἰς ποτε κύριος, ὅστις, ἵνα μὴ
ὁ ὑπρέτης αὐτοῦ κρύφα πῖν τὸν ἐν τῇ ἀποθήκῃ
αὐτοῦ οἶνον ἐπέγραψεν ἐπὶ τοῦ ἀγγείου οὐχὶ
ἀπαγορεύεται ἡ θίξις αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνον τὴν
λέξιν δηλητηριον. Ἐνοεῖται, ὅτι ὁ ὑπρέτης
οὐδὲ κἂν ἐτόλμησε νὰ ἐγγίτῃ τὸ ἀγγεῖον! Ἐπι-
γράψατε λοιπὸν τὴν λέξιν ταύτην διὰ τῆς δη-
μοσίου διδασκαλίας ἐπὶ τῶν οἰνοπνευματωδῶν
ποτῶν, ὅπως ἐπιτύχητε τὸν σκοπὸν σας, ὅπως
σώσητε ἐξ αὐτῶν τοὺς λαούς.

Ἡ παρὰ τῷ λαῷ διάδοσις τῶν γραμμάτων
καὶ τῆς παιδείας θέλουσι γνωρίσει αὐτῷ, κάλλιον
παντὸς ἄλλου, τὰ συμφέροντα αὐτοῦ· διὰ τούτων
θέλει ἀναπτυχθῆ παρὰ τῷ λαῷ ἡ εὐγενὴς φι-
λοτιμία καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀμοιβαία ἐκτίμη-
σις, ὅτε βεβαίως κατ' ὀλίγον θέλει σθεσθῆ ἡ
ὑπερβολικὴ καὶ νοσηρὰ πρὸς τὰ οἰνοπνευματώδη
ποτὰ ἐρεσις, ἡ ταπεινωτικὴ αὐτῆ καὶ ἐπονεῖ-
διστος ἐξις.

Τὰ καπηλεῖα δὲ καὶ οἰνοπωλεῖα, ἅτινα τοσού-
τον σήμερον πολλαπλασιάζονται, καὶ παρὰ τοὺς
ἐπιβαλλομένους ὑπερόγκους φόρους καὶ παρὰ τὰς
ψηφιζομένας αὐστηρὰς τιμωρίας τῶν μεθύσων,
τότε θέλουσι περιορισθῆ μεγάλως, καθ' ὅσον δι-
καίως θέλουσι χαρακτηρισθῆ ὡς τόποι κατασχύ-
νης. Τὰ οἰνοπωλεῖα καὶ καπηλεῖα σήμερον ὑπο-

βοηθοῦσι τὴν διαφθορὰν καὶ πληθυνόμενα εὐρύ-
νουνσι τὸ πεδίον τῆς καταστροφῆς.

Ὁ Le Play κάλλιστα πάντων ἔγραψε περὶ
τῶν οἰνοπωλείων αὐτῶν:

« Ἡ ἐπιρροή τῶν καπηλείων εἶνε ὀλεθρία εἰς
τὴν ἠθικὴν καὶ ὕλικὴν εὐδαιμονίαν τοῦ τε βιο-
μηχανικοῦ καὶ τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ· ἡ
ἐπιρροή αὕτη ταρασσει τὴν οἰκογενειακὴν εἰρή-
νην, ἐκμηδενίζει τὴν ἐξουσίαν καὶ τὸ ἐπιβλητι-
κὸν τοῦ πατρὸς ἐν τῇ οἰκογενείᾳ καὶ καθίστησι
τὴν ἐκ τῆς ἐργασίας οἰκονομίαν ἀδύνατον εἰς
τὸν ἄνδρα σβύνει τὴν πρὸς τὴν ἐργασίαν ἐπιθυ-
μίαν, ἐξασθενεῖ τὸ πνεῦμα καὶ καθίστησιν αὐτὸν
ἀνίκανον νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ
ὡς προστάτου οἰκογενείας. Τέλος ἡ λυπηρὰ αὐ-
τῇ ἐπιρροή ὠθεῖ τὰ ἀνήλικα παῖδια εἰς τὴν
ἀπειθειαν καὶ ἀνυποταξίαν· ἀποσπᾷ ταῦτα ἐκ
τῶν γονέων αὐτῶν, καταστρέφει τὰς τε πνευ-
ματικὰς καὶ σωματικὰς δυνάμεις αὐτῶν ἀκριβῶς
κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀναπτύξεώς των».

Νομίζομεν δὲ πολὺ ὑπερβολικὸν ἐκεῖνο, τὸ
ὁποῖον ὁ ἐξοχος καὶ μέγας ἄλλως τε πολιτικὸς
τῆς Ἀγγλίας Γλάδστον εἰπέ ποτε (1863) κα-
τὰ τινὰ ἀγροτικὴν συνέλευσιν, ὅτι: « τὸ καπη-
λείον εἶνε ἀναγκαῖον εἰς τοὺς ἐργάτας τοὺς γνω-
ρίζοντας νὰ μὴ καταχρῶνται αὐτοῦ, διότι ἐν τῷ
καπηλείῳ οὗτοι εὐρίσκουσι τέρψεις καὶ συνανα-
στροφάς, ὅς δὲν δύνανται ἀλλαχοῦ νὰ εὐρωσιν·
ὅτι ἐν τῷ καπηλείῳ οὗτοι μανθάνουσι πράγμα-
τα, ἅτινα οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ δύνανται νὰ διδα-
χθῶσιν».

Ἡ ἰδέα αὕτη, ἡ ἐκ τῶν ἀρχαίων παρὰ τὴν
Πνύκα τῶν Ἀθηναίων *πανδοκείαν* ἐμπνευσθεῖσα
τῷ εὐρυμαθεῖ Γλάδστον, ὡς εἶπομεν, εἶνε λίαν
ὑπερβολικὴ, καὶ μάλλον ἐσφαλμένη, διότι σή-
μερον ὁ ἐργάτης δύναται νὰ μάθῃ πλείοτερα καὶ
ὠφελιμώτερα πράγματα ἀλλαχοῦ ἢ εἰς τὰ κα-
πηλεία, τῶν ὁποίων ἀδύνατον εἶνε νὰ μὴ κατα-
χρασθῶσιν οἱ ἐργάται, τὰ ὁποῖα καταναλισκουσι
τὸν πολυτίμον χρόνον αὐτῶν καὶ καταβροχθίζου-
σι τὸ ἐκ τῆς χαλεπῆς ἐργασίας αὐτῶν οἰκονομη-
θὲν ὀλίγον χρήμα!

Ὅπως ἐν τῇ ἀρχαιότητι τὰ καπηλεία ταῦτα
ἦσαν τόποι δημόσιοι διδασκαλίας, οὗς δὲν ἀπη-
ξίουσαν νὰ τιμῆσωσι διὰ τῆς παρουσίας των καὶ
πολλοὶ διάσημοι ἄνδρες τῆς τότε ἐποχῆς.

Ὁ Πλάτων καὶ ἰδίᾳ ὁ σοφὸς Σωκράτης δὲν
ἐδίσταζον ν' ἀναμιγνύωνται εἰς τὸ πλῆθος τῶν
Ἀθηναίων πολιτῶν, ὅπερ ἐσύχναζεν εἰς τὰ περὶ
τὴν Πνύκα *πανδοκεία* καὶ καπηλεία. Ὁ Ὀράτιος,
ὁ Βιργίλιος, ὁ Ὀβίδιος, ὁ Κικέρων ἐπίσης συχναίως
ἐν τοῖς καπηλείοις αὐτοῖς ἀναμιγνύοντο τῷ πλῆθει
καὶ παρεδίδοντο ἐκεῖ εἰς συνδιαλέξεις καὶ συζη-
τήσεις διδασκούσας ἐν φαιδρότητι καὶ εὐθυμίᾳ
τοὺς περὶ αὐτούς.

Πλὴν τὰ καπηλεία τῆς τότε ἐποχῆς οὐδε-
μίαν ὁμοιότητα καὶ ἀναλογίαν πρὸς τὰ τῆς σή-
μερον ἔχουσιν· τότε ταῦτα ἐχρησίμευον καὶ ὡς
καφενεῖα καὶ ὡς λέσχαι καὶ ὡς αἴθουσαι συλ-
λόγων. Ἐν αὐτοῖς ὄντως τότε ἐδιδάσκετο, ἀνε-
πύσσετο, ἐμάνθανε πολλὰ ὁ λαός· σήμερον
ὅμως οἱ τόποι τῆς διδασκαλίας τοῦ λαοῦ ἐπι-
σήμεως ἐπολλαπλασιάσθησαν διὰ τῶν σχολείων
καὶ τῶν αἴθουσῶν τῶν διαφόρων διδασκτικῶν συλ-
λόγων. Τὰ καπηλεία σήμερον δι' οὐδὲν ἄλλο
χρησίμευσιν ἢ εἰς τὴν παιδείαν τοῦ ἐργα-
τικοῦ πληθυσμοῦ, ὅστις ἐξητλημένος καὶ ἀπην-
δημένος ἐκ τῆς ἐργασίας ζητεῖ ἐν αὐτοῖς ἀνά-
παυσιν καὶ ἐκεῖ βραδίως παραδίδεται εἰς τὰς ὑπὲρ
τὸ μέτρον τοῦ οἴνου ἡδονὰς καὶ εἰς ἄλλας κατα-
χρήσεις καὶ ταραχάς. Τὰ σημερινὰ καπηλεία,
κατὰ τὸν Γάλλον Bautru, εἰσὶ τόποι, ἐνθα
παιλεῖται μόνον ἡ παραφροσύνη εἰς γιᾶλας·
ἐτι δὲ ἡμεῖς προσθέτομεν, καὶ ἡ ἠθικὴ καὶ ὕλι-
κὴ κατάπτωσις τῶν ἐργατικῶν τάξεων τῆς
κοινωνίας.

Ἴδου μία ἀληθὴς ὅσον καὶ λίαν ὀδυνηρὰ περι-
γραφή, γραφείσα πρό τινων ἐτῶν (1861) ὑπὸ τοῦ
διασέμου Γάλλου φιλοσόφου καὶ ἠθικολόγου
Jules Simon καὶ παριστώσα πιστῶς τὴν θλι-
θερὰν θέαν, ἣν σήμερον παρέχουσι τὰ πλείεστα
τῶν μεγάλων τῆς βιομηχανίας κέντρων ἐν Εὐρώ-
πῃ, καὶ ἰδίως ἐν Γαλλίᾳ, ἐνθα ὑπάρχει πληθὺς
μεγάλῃ ἐργατῶν.

« Αἱ ἕξεις τῆς μέθης εἰσὶ τοιαῦται εἰς τινὰς
βιομηχανικὰς πόλεις καὶ ἐπιφέρουσι τοιαύτην
ἐλεεινότητα, ὥστε ὁ ἐργάτης εἶνε ἀπολύτως ἀγί-
κανος νὰ σκεφθῇ διὰ τὸ μέλλον του. Τὴν ἡμέραν
τῆς πληρωμῆς τῶν ἡμερομισθίων δίδουσαν αὐτῷ
συγχρόνως τὸ χρήμα τῆς ὀκταήμερου ἢ δεκαπεν-
θημέρου ἐργασίας του, καὶ τότε οὗτος δὲν περι-
μένει οὐδὲ τὴν ἐπιούσαν· ἐὰν ἡ ἡμέρα αὕτη εἶνε
Σάββατον, ῥίπτεται ἀφ' ἐσπέρας ἐν τοῖς οἰνοπω-
λείοις, μένει ἐτι ἐκεῖ τὴν Κυριακὴν καὶ ἐνίοτε μά-
λιστὰ καὶ τὴν Δευτέραν. Μετ' ὀλίγον δὲν ὑπο-
λείπονται αὐτῷ πλέον, ἢ τὰ δύο πρῶτα ἢ τὰ
ἡμίση τῶν τοσούτων χαλεπῶς κερδηθέντων ἡμε-
ρομισθίων του. Καὶ ἐν τούτοις θέλει λάβει ἀνάγκη
νὰ φάγῃ τὴν ἐπιούσαν. Ἐἴ θέλει ἀποβῆ ἡ
σύζυγος μετὰ τῶν τέκνων κατὰ τὰς ὀκτῶ ἢ
δέκα πέντε ἀκολουθούς ἡμέρας; Ἡ δύστηνος
αὕτη ἤδη εὐρίσκεται ἐκεῖ παρὰ τὴν θύραν τοῦ
οἰνοπωλείου κάτωχρος, στυγνὴ καὶ στεναζούσα,
σχεπτομένη καὶ τὰ τέκνα τῆς, ἅτινα πεινώσι.
Περὶ τὴν ἐσπέραν βλέπει τις νὰ ἴστανται καὶ ἀνά-
μένωσι πρὸ τῶν οἰνοπωλείων ὄμιλοι τῶν δυστυ-
χῶν αὐτῶν γυναικῶν, αἵτινες προσπαθοῦσι ν'
ἀποσπάσωσιν ἐκεῖθεν τὸν σύζυγον των, ἐὰν δυ-
νηθῶσι νὰ τὸν εὐρωσί που, ἢ ἀναμένωσαι τὸν
μέθυσον, ἐνθα ὑποστηρίζωσιν αὐτὸν, ὅταν ὁ οἴνο-

πώλησιν τὸν διώξῃ ἐκείθεν, ἢ ὅταν ἀκατανίκητος ἀνάγκη ὑποῦ ἀναγκάσῃ αὐτὸν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἐστίαν του. Ἐν Saint-Quentin οἱ πλείστοι τῶν οἰνοπωλῶν ἄκατερον καὶ ἐλυπήθησαν τὰς γυναῖκας ταύτας, αἵτινες ὑπέμενον γενναίως τὸ ψῆχος καὶ τὴν βροχὴν ἐπὶ ὀλοκλήρους ὥρας· κατεσκεύασαν πρὸ τῶν καταστῆμάτων τῶν εἰδός τι παραπήγμάτων, ἐν οἷς μάλιστα προσέθησαν καὶ ζύλινα ἐθώλια! Τὰ θωμακτὰ δὲ ταῦτα, ἐν οἷς αἱ σύζυγοι ἔρχονται νὰ θρηνηθῶσι τὴν ἀσωτείαν τῶν συμβίων των εἰς τὸ ἐξῆς ἀποτελοῦσι διαμείρισμα ἀναπόσπαστον τῶν ἐκεῖ οἰνοπωλείων!

Πρό τιнос μόλις καιροῦ ἐν τῷ Χρόνῳ τῶν Παρισίων ἀνὴρ πεπειραμένος, σπουδάσας εἰδικῶς τὸν βίον τοῦ ἐργατικοῦ πληθυσμοῦ ἐν Παρισίοις καὶ ἐπισκεφθεὶς τὰς ἐργατικὰς συνοικίας τῆς πόλεως, ἐδημοσίευσεν ἄρθρον σπουδαιότατον, ἐν οἷς ἐσημείω, ὅτι μεγάλως ἐξεπλαγῆ ἐκ τῆς ἀναπτύξεως καὶ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ, ἐν ταῖς ἐργατικαῖς ταύταις συνοικίαις, τῶν οἰνοπωλείων· πᾶσα γωνία εἶνε κατεληγμένη ὑπ' αὐτῶν, καὶ τὸ περιέργον, ὅτι, εἰ καὶ δυσανάλογα καὶ πολυάριθμα, ἅπαντα συντηροῦνται καὶ κερδίζουσι χρήματα, βεβαίως ἀπορροφῶντα τὸ μετὰ ἰδρώτος κτώμενον χρῆμα τῶν πτωχῶν ἐργατῶν.

Εἰς μίαν ὁδὸν ἐκ τῶν σπουδαιότερων, τὴν τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου ἐν Παρισίοις, αὐτὸς οὗτος ἥρῳμησεν ἐπὶ 160 οἰκιῶν 78 οἰνοπωλεία, ἧτοι τὸ ἕμισυ τῶν οἰκιῶν!

Ἐν τῶν ἐπιτυχῶν μέσων τῆς καταπολεμησέως τῆς οἰνοποσίας εἶνε καὶ ἡ ἐν Ἀμερικῇ καὶ Ἐυρώπῃ σύστασις ἐταιριῶν ἐγκρατείας, αἵτινες ἀπαρτίζουσι μέλη ὑποβαλλόμενα ἑκουσίως εἰς τοὺς ἐγκρατεῖς καὶ σώφρονας ὄρους τοῦ κανονισμοῦ αὐτῶν καὶ ἀμοιβαίως ὑποχρεούμενα ν' ἀπέχῃσι τελείως παντός οἰουδῆποτε οἰνοπνευματώδους ποτοῦ.

Ἄμια τις ἐγγραφή μέλος τοιαύτης τινός ἐταιρίας ὑπόσχηται ἐπὶ τῇ τιμῇ αὐτοῦ ν' ἀπέχῃ παντός οἰνοπνευματώδους ποτοῦ καὶ λαμβάνει μικρὸν δῖπλωμα, ἐν ᾧ εἶσιν ἐκτετυπωμέναι αἱ ἠθικαὶ αὐτοῦ ὑποχρεώσεις συνοδευόμεναι ὑπὸ τῆς ὑπογραφῆς αὐτοῦ. Τὸ δῖπλωμα τοῦτο καταλλήλως ἐν στερᾶν ἢ θεθεμιμένον κρέμαται ἐπὶ τοῦ προφανεστέρου μέρους τῆς οἰκίας τοῦ μέλους.

Ἐν Ἀγγλίᾳ, Σκωτίᾳ καὶ Ἰρλανδίᾳ ὑπάρχουσιν 850 ἐταιρίαι ἐγκρατείας ἀριθμοῦσαι 1,640,000 μέλη. Περὶ τὰς ἀρχὰς δὲ τοῦ Ἰουνίου τοῦ παρελθόντος ἔτους (1883) μία τῶν ἐταιριῶν αὐτῶν τῆς ἐγκρατείας ἐτέλεσεν ἐν Λονδίῳ τὴν ἐτήσιον αὐτῆς γενικὴν συνέλευσιν· τὸ καταστατικὸν τῆς ἐταιρίας ταύτης μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἠρῳμησεν 680,908 μέλη! Ἐν Γερμανίᾳ ὑπάρχουσιν 1,500 ἐταιρίαι μετὰ 1,300,000 μελῶν. Ἡ Σουηδία καὶ Νορβηγία κέκτηται 510

ἐταιρίας ἀποτελουμένης ὑπὸ 120,000 μελῶν. Ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἀμερικῇ 70,000 ἄτομα φέρουσι τὸ παράσημον (médaille) τῆς ἐγκρατείας. Ἐν ταῖς Ἠνωμέναις δὲ Πολιτεῖαις ὑπάρχουσιν 3,712 ἐταιρίαι ἀριθμοῦσαι 3,615,000 μέλη, καὶ τέλος ἐν Καναδᾷ, Νέᾳ Σκωτίᾳ καὶ Νέῳ Brunswick ὑφίστανται 950 ἐταιρίαι μετὰ 370,000 μελῶν.

Ἡ φιλάνθρωπος εὐεργεσία τῶν ἐταιριῶν τούτων εἶνε ἀδιαφιλονεικῆτος. Ἀλλὰ πᾶσαι αἱ ἐταιρίαι αὗται, ἵνα πολέμησῃ τὴν κατάχρησιν τῶν οἰνοπνευματῶν, ἐπέληφθησαν τοῦ ἀντιθέτου ἐντελῶς ἄκρου, ἀπαγορεύουσαι καθ' ὀλοκλήριαν τὴν χρῆσιν τῶν ποτῶν τούτων καὶ ἀποσκορακίζουσαι ταῦτα ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Τὸ μέσον τοῦτο τοῦ πολέμου εὐρίσκουεν λίαν αὐστηρὸν καὶ βεβηασμένον, καθ' ὅσον οὐδεὶς ποτε θέλει ἀρνηθῆ τὴν ὀπωσθήποτε χρησιμότητα τῶν οἰνοπνευματώδων ποτῶν, καὶ ἰδίᾳ τοῦ οἴνου καὶ ζύθου, λαμβανομένων εἰς μέτριον καὶ λογικὸν ποσόν τοῦθ' ὅπερ ἢ παρὰ τῷ λαῷ διδασκαλία καὶ διάδοσις τῆς παιδείας θέλει εὐχερέστερον ἐπιτυχεῖ.

Τὸν ὄντως πρακτικὸν καὶ ἔλλογον τοῦτον σκοπὸν ἔχει νέα ἐν Παρισίοις μεγάλη ἐταιρία, ἰδρυθεῖσα τῷ 1872 ὑπὸ διακεκομμένων καὶ ἐπισήμων τῆς Γαλλίας ἀνδρῶν, ὑπὸ τὸ ὄνομα Γαλλικῆς ἐταιρίας κατὰ τῆς καταχρήσεως τῶν οἰνοπνευματώδων ποτῶν (Association française contre l'abus des boissons alcooliques).

Ἡ ἐταιρία αὕτη δὲν πολεμεῖ ἀπολύτως τὰ οἰνοπνευματώδη ποτά, ἀλλὰ τὴν κατάχρησιν αὐτῶν, ὡς καὶ ὁ τίτλος αὐτῆς δηλοῖ.

Τοῦτο δὲ προσπαθεῖ νὰ ἐπιτύχῃ διὰ τῆς διδασχῆς εἰς τὸν λαὸν τῶν ὀλεθρίων ἀποτελεσμάτων τῶν οἰνοπνευματώδων ποτῶν λαμβανομένων ἐν ὑπερμέτρῳ ποσῷ. Πρὸς τοῦτο δημοσιεύει τὰς ἐφημερίδας ἡ Ἐγκρατεία (La Tempérance) καὶ τὸν «Καλὸν σύμβουλον» (Le bon conseil), ἐκδίδει καὶ διαδίδει πανταχοῦ βιβλία καὶ διατριβὰς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου γεγραμμένα· πάντα δὲ ταῦτα διανέμει δωρεάν ἢ πωλεῖ ἀντὶ εὐτελεστάτης τιμῆς· ἐπι δὲ διοργανίζει παραδόσεις ἐν δημοσίαις καθηδραῖς, καθ' ἃς ὑπὸ καταλλήλων καὶ ἱκανῶν προσώπων διδάσκονται αἱ λυπηραὶ συνέπειαι τῆς οἰνοποσίας. Τέλος ἀνταμειβεῖ καὶ διὰ παρασῆμων πάντα, ὅσας ὅπως δῆποτε ἤθελε συμβάλλει εἰς τὸν σκοπὸν τούτον· ὡς καὶ πάντα, ὅστις ἤθελε διακριθῆ ἐπὶ ἐγκρατείας.

Τῆς ἐταιρίας ταύτης πρό τινος ἐπι τὴν ἐπιτιμὸς πρόεδρος ὁ διάσημος Dumas, ὁ διαρκῆς γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν, καὶ τὸ ἐξοχον μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας ὅστις μόλις πρὸ ὀλίγου ἀπέβιωσεν. Πρόεδρος δὲ ταύτης σήμερον εἶνε ὁ Jules Bergeron, μέλος

τῆς Ἱατρικῆς Ἀκαδημίας καὶ ἀντιπρόεδροι οἱ διάσημοι ἰατροὶ καὶ καθηγηταὶ Fauvel καὶ Bouchardat, μέλη ἐπίσης τῆς Ἱατρικῆς Ἀκαδημίας. Ἄλλ' ἡ ἑταιρία αὕτη ἰδίως ἀναπτύσσεται καὶ προσδεύει μεγάλως διὰ τῶν ἀκαμάτων ἐνεργειῶν τοῦ γενικοῦ γραμματικῆς L. Lunier φρενολόγου διακεκριμένου, μέλους τῆς Ἱατρικῆς Ἀκαδημίας καὶ διευθυντοῦ σπουδαιοτάτου ἱατρικοῦ περιοδικικοῦ συγγράμματος.

Ἡ νεορὰ ἐν Ἑλλάδι κοινωνία μας, εὐτυχῆς ἔτι, ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατάχρησιν τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, δὲν εὐρίσκειται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου, εἰς δ' ἡ λοιπὴ Εὐρώπη. Οὐχ ἦττον ἡ κατάχρησις τῶν οἰνοπνευμάτων ὁσημέρῃ προάγεται καὶ αὐξάνει τὸν ἀριθμὸν τῶν θυμάτων της, καθ' ὅσον μάλιστα ἡ ἀνάπτυξις τῆς μετὰ τῆς Εὐρώπης συγκοινωνίας ἤρξατο ἀπὸ τινος νὰ εἰσάγῃ ἐκείθεν ἐπισήμους ποσότητας ἰσχυρῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, τῶν πλείστων προερχομένων ἐκ τῶν ἐργοστασίων τῶν ἐν Εὐρώπῃ νοθευτῶν. Ὁ ἐξ αὐτῶν δὲ κίνδυνος εἶνε ἔτι μᾶλλον σοβαρός, καθ' ὅσον μάλιστα παρατηρεῖται παρ' ἡμῖν προτιμήσεις τις ἐξαιρετικῆς τῶν εὐρωπαϊκῶν τούτων προϊόντων.

Ἄν καὶ βεβαίως ἔτι ἐν Ἑλλάδι δὲν ἐπέστη ἡ ἀνάγκη τῆς συστάσεως ἑταιριῶν ἐγκρατείας, ἐν τούτοις ἀνάγκη νὰ μὴ ἀνακείνομεν τὴν λυπηρὰν ταύτην στιγμήν, ἣν θέλομεν ἀποτρέψῃ τελεσφόρως διὰ τῆς καταλλήλου διδασκαλίας τῆς γνωστοποιουσῆς εἰς τὸν λαὸν ἀπάσας τὰς ὀλεθρίους συνεπείας τῶν οἰνοπνευμάτων, τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεσματικώτατα δύναται νὰ προλάβῃ πᾶσαν ἐπιχειρήσασαν διὰδοσιν τοῦ κακοῦ, ὅπερ ἄλλως τε ἔτι καὶ σήμερον ἀριθμεῖ ἐν Ἑλλάδι ἱκανὰ θύματα καὶ ἱκανὰ κατ' ἔτος ἐγκλήματα καὶ δυστυχήματα τῆς ὀξείας μεθης!...

ΙΩ. ΦΟΥΣΤΑΝΟΣ.

Ἡ ΚΟΜΗ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΔΙΑΦΟΡΟΙΣ ΛΑΟΙΣ

Αἱ ἀνθρώπινα τρίχες διαφέρουσι κατὰ τὸ χρῶμα, τὸ μῆκος, τὸν ὄγκον, ὡς καὶ κατὰ τὴν διάταξιν, ἣτις παρέχει εἰς αὐτὰς ἰδιαιτέραν διεύθυνσιν καὶ διαφορὸν ὄψεις, ἀκόμη καὶ ὅταν θεωρῶνται δι' ὀφθαλμοῦ γυμνοῦ, ἄνευ τῆς βοήθειας μικροσκοπίου.

Πλουσιωτάτη εἶνε ἡ πυξίς, τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθη ἡ φύσις πρὸς χρωματισμὸν τῶν τριχῶν μας. Ἐχομεν κόμας λευκάς, ἀνοικτὰς ξανθὰς, ξανθοχρῆσους, καστανάς, φαῖνὰς καὶ μαύρας.

Ἐν συνόλῳ λαμβανομένων πάντων τῶν λαῶν τῆς γῆς τὸ μᾶλλον διακεχυμένον χρῶμα τριχῶν εἶνε τὸ μέλαν ἄρκουσι ὡς παράδειγμα οἱ Μογ-

γολοί, οἱ Μαῦροι, οἱ Μαλλῆοι, οἱ Ἀμερικανοὶ καὶ οἱ μεσημβρινοὶ Εὐρωπαῖοι.

Τὸ ξανθὸν εἶνε χρῶμα κοινὸν εἰς τοὺς γερμανικούς, κελτικούς καὶ σλαβικούς κλάδους τῆς Ἀρίας φυλῆς καὶ εἰς τοὺς Φιννίους τῆς μογγολικῆς. Τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα εἶνε ἐξαιρετικόν, μὴ ἀνήκον εἰς οὐδεμίαν φυλὴν ἰδιαιτέρως, ἀλλὰ δύναμενον νὰ θεωρηθῇ ὡς παραλλαγή τοῦ ξανθοῦ ὄντως, οὐδέποτε ἀπαντᾷ εἰς τὰς μελανότριχας φυλάς.

Τὸ χρῶμα τῆς κόμης συνοδεύεται πάντοτε σχεδὸν ὑφ' ὠρισμένον χρωματισμὸν τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἐκ τῆς συνενώσεως ταύτης δύναμεθα νὰ κρίνωμεν ἀσφαλέστερον περὶ τῆς γνησιότητος τοῦ φύλου. Π. χ., ὅταν παρὰ τινι λαῶ ἀίτριχες καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ εἶνε ἀναλλοιώτως μελάνες, λέγομεν ὅτι εἶνε καθαρὸν τὸ γένος. Τοῦναντίον ἐξάγεται περὶ τῶν λαῶν, παρ' οἷς εὐρίσκονται διάφοροι συνδυασμοὶ διαφόρων χρωμάτων. Ὅπως ἂν ἔχη, τὸ ἔθνολογικὸν τούτο δόγμα δὲν δύναται νὰ καταστῇ ἀποδεκτόν, εἰμὴ διὰ τῆς ἀπογραφῆς· διότι διὰ πολλοὺς λαοὺς στεροῦμεθα ἀξιόπιστων στατιστικῶν, πρὸς δὲ διότι φυλά πολὺ ἀλλήλων μεμακρυσμένα δύναται νὰ ἔχωσιν ὁμοίχρους τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰς τρίχας.

Βέβαιον εἶνε ὅτι ἐν Εὐρώπῃ, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰς μεγάλας πόλεις, οἱ ξανθοὶ τείνουσι εἰς ἐλάττωσιν. Τοῦτο ἀπεδείχθη διὰ τὴν Ἀγγλίαν, πρὸς μεγάλην θλίψιν τῶν Ἀγγλῶν. Ὁ Charnok πρὸς μεγάλην ἰσχυρίαν αὐτῆ παρατηρεῖται ἐν Εὐρώπῃ ἀπὸ δισχιλίων ἔτων. Τινὲς ἀποδίδουσι τὸ φαινόμενον εἰς τὴν διαίταν τῶν πόλεων, ἔνθα τὸ κρέας εἶνε ἐν μεγαλειτέρῃ χρήσει ἢ εἰς τὴν ἐξοχίαν. Ἄλλοι, τοῦναντίον, ἐξηγοῦσι τούτο λέγοντες ὅτι αἱ συνθήκαι τῆς ὑγιεινῆς, οὐσαι ὀλιγώτερον εὐνοϊκαὶ εἰς τὰ μεγάλα κέντρα πληθυσμοῦ, τείνουσι νὰ ἐξαιψώσῃ τὸν ξανθὸν τύπον, ἀσθενέστερον τοῦ μελαγχροῖνου, μᾶλλον ἀντέχοντος. Καθ' ἡμᾶς, τὸ ζήτημα εἶνε λίαν περίπλοκον, καὶ αἱ συλλεγῆσαι παρατηρήσεις δὲν παρέχουσι ἔτι ἀρκούντα στοιχεῖα ὅπως δυνθῆ τις νὰ φθάσῃ εἰς σπουδαῖον συμπέρασμα.

Αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς δύναται νὰ εἶνε ἀρκούντως μακραι, ὥστε νὰ ὑπερβαίωσι τὸ μῆκος τοῦ σώματος, ἢ ἀρκούντως βραχεῖαι, μὴ ἐκτεινόμεναι πέραν ἑκατοστημορίων τινῶν. Οἱ Ἄριοι καὶ οἱ Σημίται ἔχουσι τὴν κόμην μακροτάτην· οἱ ἔχοντες πυκνάς τρίχας ἔχουσι ταύτας βραχυτάτας. Αἱ Ἀνδαλουσίαι, αἱ Ἰσπανοαμερικανίδες, καὶ αἱ γυναῖκες τῆς Παραγουάης εἶνε περίφημοι διὰ τὸ μῆκος τῶν τριχῶν αὐτῶν. Ἐγνώρισα ἐν Σχλητῇ ὠραιότατην δέσποιναν, τῆς ὁποίας ἡ κόμη κατῆρχετο μέχρι τῶν πτερῶν, καὶ τὰς ὑπερέβαινε μάλιστα, εἶδον δὲ νεάνιδας ἐν Παραγουάῃ, αἵτινες ἐκαλύπτοντο μὲ τὴν κόμην των, ἄνευ